

JULIETTE

Eerder verschenen van Thé Lau:

De sterren van de hemel

In de dakgoot

Hemelrijk

1000 Vissen

Open. De teksten 1979-2014

Thé Lau

Juliette

Een liefde in snapshots

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

© Thé Lau, 2014

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Omslagontwerp: Dog and Pony

Omslagbeeld: Eva Besnyö/Maria Austria Instituut

Auteursfoto: Patricia Steur

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2133 4

ISBN 978 90 488 2134 1 (e-book)

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.thelau.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

Versnipper haar en strooi haar uit in duisternis
als sterkristallen op een zwart gezicht, zo mooi
dat heel de wereld neerknielt voor de nacht
en zich afkeert van de protserige zon

Vrij naar Shakespeare, *Romeo and Juliet* akte 3, scène 2, vs 24-27

INHOUD

1 De enclave	9
De Laan Zonder Einde	11
Contraprestatie	17
Striptease	24
Crash	34
Een opdracht	39
Nachtzusters	44
Juliette	49
Hop hop hop	58
Drama!	66
Camera obscura	76
Zeezwemmen	90
11 Amsterdam	101
Het Venetië van het Noorden	103
Buurman	110
Eeuwigheid	114
Il Fiore del Piemonte	123
Het schip Veronica	129
De zevende hemel	134
Balkonscène	141
Model	153

Het Spaansche Woud	158
Dimensies	169
Oost-Indisch blind	177
Paris s'éveille	189
Cancan	196
Winterreis	205
De veldslag	209
Schade	217
Cartoongirl	222
De dood draalt op de deurmat	232
As tot as	237
Het testament	244
Afscheid	257
Circus Bazuyn	261
De Laan Zonder Einde <i>revisited</i>	267
Nawoord	272

I

De enclave

DE LAAN ZONDER EINDE

Muisstil lag Robbie naast de Duitse Elsa in bed en streekte haar mollige, bezwete lichaam. Met haar hand op zijn heup glimlachte ze dromerig en onverschillig naar het plafond. Hij keek naar haar profiel in het maanlicht dat spaarzaam naar binnen scheen en rook de geur van gemaaid gras en sigaretten in haar blonde haar. Op weg naar haar huisje had ze hem een paar keer gemaaid zijn brommer aan de kant te zetten en Robbie al rokend en zoenend in de berm geduwd, of tegen een heg. Ze was dronken geweest, maar dat gold eigenlijk avond na avond voor iedereen die café Ruïne, vernoemd naar het historische kerkje ertegenover, rond sluitings-tijd verliet.

‘Het was mijn eerste keer,’ zei Robbie. ‘Deed ik het een beetje goed?’

‘Mmm,’ mompelde Elsa, en viel in slaap. Het was geen ja en geen nee.

De volgende ochtend was haar plek in het bed leeg, en verward keek Robbie om zich heen. Zijn kruis klopte nog na en hij voelde zich voldaan, maar gek genoeg ook eenzaam.

Elsa was enkele jaren geleden tijdens een zomervakantie met haar ouders in onmin geraakt en in het dorp blijven plakken. Ze was een makkelijke score geweest. Het hele dorp ging met haar naar bed, mannen en vrouwen. Of liever, zichzelf ging met het hele dorp naar bed, met mannen en vrouwen uit het café of het strand-

paviljoen, met wie maar wilde en beschikbaar was, en op elk denkbaar uur, behalve wanneer ze als serveerster aan het werk was. De hele enclave zag haar als een Duits seksspeeltje.

Maar makkelijke score of niet, Robbie was voor het eerst met een vrouw naar bed geweest en teder betastte hij de plek waar Elsa had gelegen. Toen zijn vingertoppen in de plooien van het laken niets meer van haar voelden klom hij uit het bed, kleepte zich aan en liep naar de tafel bij het raam van het tuinhuisje. Ze had een bordje en een mok voor hem klaargezet. Op het bord lag een briefje:

‘Ik ben naar het paviljoen om schoon te maken. In de keuken is brood, en koffie en filters, als je wilt. Kijk maar. Kus. Elsa.’

Ze had een krullerig meisjeshandschrift, en onder haar naam had ze een hartje getekend. Het was aandoenlijk, en in strijd met haar nymfomane reputatie. Robbie tekende er een hartje naast en liep naar buiten.

Hij keek nieuwsgierig om zich heen. Wat vannacht in duisternis gehuld was geweest bleek een groot, met hoge bomen en krakemikkige bouwsels bezaaid terrein. Drie schuren stonden her en der verspreid rond een grote boerderij met een angevreten rieten dak. Van een ervan hingen de deuren in hun hengsels. In hun schaduw was een roestige tractor te zien, en eromheen slingerde gereedschap. Naast Elsa's huisje stond een half ingestort kippenhok. Het geheel maakte de indruk van een machine die krakend en piepend tot stilstand was gekomen.

Robbie stak het erf over en opende het hek. Hij keek naar zijn witte Puch, die ertegenaan stond, en dacht aan zijn vader. Wat zou hij van deze eerste verovering hebben gevonden? Het antwoord zou Robbie nooit krijgen. Zijn vader had vorig jaar een beroerte gekregen en was zittend aan de schildersezels overleden.

Robbie stapte op en startte de brommer.

Na een paar minuten kwam hij bij de splitsing van de weg naar het dorp, dat hij 'de enclave' noemde, en de Zeeweg. In de volksmond heette het punt 'de Bourgondiër', omdat er ten tijde van de Franse Revolutie door Franse, Britse en Russische troepen slag was geleverd. De Fransen hadden gewonnen.

De weg naar het dorp was de fameuze Laan Zonder Einde, waar verscholen achter hoge hekken en hagen de rijken in statige huizen woonden, waarvan de achtertuin direct toegang gaf tot het Grote Bos, dat op zijn beurt doorliep tot in het duingebied. De weg zelf was vrij smal, en pijnbomen kromden zich er als een erehaag overheen.

Op dit uur was er nauwelijks verkeer en Robbie, dromerig in de frisse ochtendlucht, minderde gas en reed stapvoets door naar de ingang van het Spaansche Woud, dat eigenlijk geen woud of bos was, maar een reusachtig park, sinds mensenheugenis het Versailles van de enclave. Het was een oase van groen, doorsneden met brede grachten, slootjes, zandlanen en modderige ruitpaden.

Terwijl hij langzaam doorreed leek het alsof het naakte lichaam van Elsa hem volgde. Het ene moment hield ze zich schuil in de struiken langs het pad, dan weer zat ze hoog boven hem gehurkt op een boomtak en even verder rees ze als een goudgelokte nimf op uit het zwarte water van een sloot.

Straks, thuis, zou hij haar meteen gaan schetsen. Eerst haar fijne gezicht, dan haar weelderige lichaam.

Hij kon niet anders dan de film van afgelopen nacht keer op keer afspelen. Het beeld van de bewegingen, en het geluid. Hij zag voor zich hoe ze zich had uitgetkleed, hem even een blik had gegund op haar lichaam, in bed was gestapt en het dek voor hem omhoog had gehouden. Hij herinnerde zich hoe ze haar armen om hem heen had geslagen en haar borsten tegen hem had aangedrukt. Door haar handen geleid was hij in haar binnengedrongen. Maar van de vrijpartij die volgde, waarin hij was ontmaagd, kon

hij zich weinig herinneren. Het was als de branding: je kijkt een half uur lang in trance naar de golven maar je kunt je er naderhand niet een voor de geest halen.

Robbie passeerde het Ravenhof met zijn reusachtige roodbruine pannendak, en nog steeds vervuld van de ervaring van afgelopen nacht wierp hij een afwezige blik op het statige herenhuis, waaromheen het Spaansche Woud ooit was aangelegd. Zonlicht spikkelde het water van de gracht en vlekte op het pad. Terwijl hij de uitgang naderde begon het beeld van Elsa's gezicht te vervagen en denkend aan de tekening die hij wilde maken gaf Robbie gas.

Toen hij zijn huis tot op vijftig meter was genaderd, kwamen flarden pianoklanken hem tegemoet. Na vaders dood had moeder de piano in de woonkamer vervuuld voor een vleugel, een Bechstein die ze in het atelier had laten neerzetten. Elke ochtend speelde ze tussen de half voltooideschilderijen en tafels met kwasten en verf een uur lang, voornamelijk Bach.

Robbie liep gebukt langs de hoge ramen en ging via de achterdeur meteen door naar zijn kamer. Voor hij begon te tekenen bladerde hij als gewoonlijk vluchtig door zijn schetsboek. Het talent dat hij van zijn vader had geërfd werd op elke pagina meer zichtbaar. Zijn vlotte, ronde handschrift bracht leven in de tekeningen. Een bestaan als cartoonist lag voor hem, dat wist Robbie zeker. De aankondiging hiervan voelde inmiddels als een belofte aan zijn vader. Ooit zou hij de mooist denkbare tekeningen maken, nu oefende hij nog. Eerst had hij ridders, cowboys en indianen getekend, toen tennissers en voetbalkeepers. De volgende bladzijden toonden naakte sporters uit de oudheid, gespierde discusswerpers onder een staalblauwe olympische hemel. Nadat hij op de mannen was uitgekeken, was hij begonnen vrouwen te tekenen. Eerst strenge, statige vrouwen, zoals Pallas Athene, maar daarna had Afrodite zijn voorkeur gekregen, die hij al snel van haar kleren had ontdaan.

Hij tekende strikt figuratief. Abstracte kunst werd in het dorp

al genoeg gemaakt. Bovendien waren de hoogtijdagen van wat een school of stroming werd genoemd gepasseerd. De sterren van weleer lagen op het kerkhof en veel van hun donkere, expressivistische schilderijen hingen in de huizen in het dorp en aan de muren van Grand Café Zuylenhuize. Ooit waren er rekeningen mee betaald. De kunstenaars wisselden nogal eens van werkplek of onderkomen en ook de verhuizer die even verderop woonde had met vooruitziende blik een collectie vergaard die nu een vermogen waard was. De kunstenaars zelf waren doorgaans arm gestorven.

‘Ik word cartoonist,’ herhaalde Robbie nog maar eens bij zichzelf. Een beetje weerbarstig, want er werd op neergekeken. Hij was al eens schamper ‘boekhouder’ genoemd door Leen, een non-conformistische duivel die vergroeid was met de enclave. Leen maakte zelf voornamelijk figuratieve etsen die tegen de pornografie aan schurkten. Hij ging er prat op dat een prent van hem in een huis van John Lennon hing. ‘Weet je wel hoe groot die huizen zijn, en die kamers?’ had een andere kunstenaar bij die gelegenheid opgemerkt. De ets waar het om ging was van een heel klein formaat. Leen had gedaan of hij om die bijdrage wel kon lachen. Hij moest wel, want de hele kunstenaarsgemeenschap stond eromheen en iedereen wist dat ze op een vreemde manier tot elkaar waren veroordeeld. In de enclave waren veel verbintenissen en broederschappen, vaak gebaseerd op een vage, voortdurend veranderende loyaliteit.

In de kunst wist je nooit waar je aan toe was. Kunst was geen sport. Er bestonden geen spelregels, en geen score. Doordat er geen uitslagen waren, waren er nooit winnaars, alleen maar verliezers. Tekenwedstrijden bestonden echter wél, en onlangs was Robbie derde geworden van de regio. Hij had de arrestatie van een langharige soldaat getekend, die een politieke rel had veroorzaakt. De betrokken minister was oom Wilbert, een van moeders vele bewonderaars, en de jury was verrukt over de karikatuur die Robbie van hem had gemaakt.

Opnieuw dacht Robbie aan Elsa, en de vrijpartij van afgelopen nacht. Met snelle halen tekende hij haar gezicht, en daarna veel trager haar schouders en borsten. Weer zag hij de golven en de branding, en als altijd bekwam hem het gevoel dat daarin iets groter was, iets donker dat zich schuilhield onder de schuimkoppen.

CONTRAPRESTATIE

In tegenstelling tot zijn overleden vader – een grote man met een zwarte snor en halfang, slordig naar achteren gekamd haar – was Robbies moeder een tengere, kleine vrouw. En waar zijn vader altijd in ruim zittende broeken en slobberige vesten door het leven had gezwaard, kleepte zij zich zorgvuldig in elegant zwart. Robbie keek op van zijn schetsboek naar zijn moeders gestalte, die stil aan de vleugel zat terwijl haar vingers over de toetsen dansten. Zonlicht stroomde door het hoge raam van het atelier binnen en haar ringen glinsterden bij elke beweging. Om haar heen stonden de ezels en de lange werktafels van zijn vader.

Opeens stond ze op. ‘Ik heb geen zin meer.’

Robbie knikte en bleef doortekenen, in zijn eentje in de werkplaats. Achter de vleugel tekende hij de schim van zijn vader, en die van de vrienden die aan het eind van de middag vaak waren langsgekomen voor een borrel. De meesten van hen waren vakbroeders en het gesprek was meer dan eens gegaan over het moeizame geploeter dat bij het kunstenaarsbestaan hoorde. Verf, kwasten, linnen – alles was duur en opdrachten waren schaars. En vrijwel altijd belandde het gesprek bij de moderne regeling waarvan de oude garde, waartoe zijn vader behoorde, weigerde gebruik te maken: de contraprestatie. Als geesten verrezen vader en zijn vrienden rond de piano in het atelier, en terwijl ze op papier tot leven kwamen hoorde Robbie de echo van hun conversatie.

‘Vorig jaar waren er opeens kritische geluiden te horen over de

subsidieregeling, weet je nog?’ Dat was Noekie, de beeldhouwer. ‘Het land was in handen van een christelijk-liberale coalitie die minder kunstminnend en vrijgevig was dan de socialisten. De gevolgen hebben we gezien.’

‘Zeker,’ bromden de mannen in koor.

‘Die idiote polyester penissen van... hoe heet hij ook weer? Paul, maar hij noemt zich Pablito... is dat niet zijn artiestennaam? Ja, een knipoog naar Picasso, hoe kom je erbij! Maar die zogenaamde sculpturen behoorden tot de eerste geweigerde werken. Sculpturen! Dat ze waren beschilderd met de Stars and Stripes, de kleuren van de Engelse, van de Duitse en die van de Nederlandse vlag werd door de subsidiegevers bestempeld als vulgair en aanstootgevend.’

Vaders vrienden barstten in lachen uit.

Het gekrakeel van die jonkies, waarvan sommigen amper een kwast konden vasthouden, was als springtij door het dorp geraasd. Subsidie was een heilig gewoonterecht! Wat moesten ze dan godverdomme? Buigen voor de commercie? Moesten ze op zoek naar sponsors, of terug naar het mecenaat dat toch werkelijk dood was en hopelijk voorgoed begraven? Een recht, verstaan jullie? Geen godverdomde fooi! Wat dachten ze wel niet, die onzichtbare beulen in hun schijnheilige huisjes. Echte kunst kan alleen in totale vrijheid worden gemaakt en die vrijheid kan alleen door de overheid worden verschaft. Middels subsidie. Geen subsidie, geen kunst.

Het spook van de armoede doemde op. Dus voor een keer trokken de labbekakken eensgezind het café uit en kwamen ze in opstand. Die penissen waren een uiting van neonaturalistische conceptuele kunst! Kunst die een universele libertijnse liefde verbeeldde die de stoffige, kleinburgerlijke grenzen van de jaren vijftig overschreed. Dat de commissie er niet meer in kon zien dan penisafgietsels beschilderd met de vlaggen van alle naties op aarde getuigde van hun verregaande bekrompenheid. Dit schreeuwde

om protest. 'Actie moet worden ondernomen! Het comité dient per ommegaande te worden ontbonden!'

Vader had de stem van de grootste schreeuwlelijk perfect gemiteerd en onder bulderend gelach greep hij de kruik jenever tussen de penselen en verftubes vandaan en schonk in, terwijl een van de vrienden het verhaal overnam: 'Intussen werd het van kwaad tot erger. Werk na werk werd geweigerd. Een sculptuur van aan elkaar gelaste onderdelen van afgedankte Solex-brommers werd bestempeld als waardeloos schroot. Bij een gigantisch schilderij van een enkel geel vlak getiteld *Woestijn zonder kameel en oase* werd de kanttekening geplaatst dat juist de aanwezigheid van de ontbrekende elementen misschien iets had kunnen bijdragen aan de diepte van het werk.'

In het systeem was een lek ontstaan en dat lek was niet één-twee-drie te stoppen.

Kunstwerken werden geweigerd of beloond met 'jodenfooiën'. Wie dat woord had laten vallen kon niemand zich herinneren, maar het bleek wel als een katalysator te werken. Het was het schot van Sarajevo in het Montmartre van de Duinstreek.

Tijdens de opening van een expositie van vader was een stinkbommetje door de deur van het kunstenaarscentrum naar binnen geworpen.

'Het stinkt hier,' riep een creatieve actievoerder. 'Het stinkt hier naar de elite! Wegwezen jullie!' Met gebalde vuisten rende de bommengooier zelf weg.

Toen er vervolgens niets gebeurde verborg iedereen zijn neus in een zakdoek, nam nog een sherry of een jus d'orange en liep naar buiten om daar de ceremonie in de frisse lucht voort te zetten.

Toch was men wel geschrokken van het geweld. Het jaar daarop werden geen werken geweigerd, ook niet die van een vrouw- en kinderloze schilder die zich een week nadat hij had ingeleverd in zijn atelier had verhangen. Hij woonde in een vervallen boerderij

bij de weilanden en de droeve tijding was niet tot de beoordelingscommissie doorgedrongen.

Pablito had in het rampjaar geen subsidie ontvangen, maar zijn internationaal getinte penissen voor een klein fortuin wel aan een erotische winkelketen kunnen verkopen.

Nadat zijn collega twee kameeltjes, een woestijnbewoner en een palmboom linksonder in het gele vlak had geschilderd was de commissie tevredengesteld en werd de subsidie alsnog verstrekt. En toen, geïnspireerd door de penissen van Pablito, de sculptuur van Solex-onderdelen met de sterren en strepen van de Amerikaanse vlag waren beschilderd en het embleem 'pop-art' op het werk werd geplakt, oogstte het zowaar applaus.

Ja jongens, besloot vaders vriendenkring, het was hier tegenwoordig makkelijker om een kunstenaar te zijn dan om er niet een te zijn. Wat weet het jonge volk van falend licht en de noodzaak in clair-obscur te schilderen omdat de elektriciteitsrekening niet kon worden betaald en de kunstenaar in zijn kille atelier gedoemd is bij kaarslicht te schilderen, nachten door te werken waarbij dezelfde koffie drie, vier keer opnieuw wordt opgewarmd? De enkele keer dat die nieuwe generatie 's nachts werkt is omdat ze de volgende dag moeten inleveren. De armoe van het donkere atelier waar vaker de geur van olieverf en terpentijn je neus binnendrong dan die van gebraden vlees, die kennen ze niet.

Robbie tekende door tot de avond viel en het tafereel levensrecht op papier stond. 'Ik ga even het dorp in,' zei hij tegen zijn moeder die aan de eettafel in de voorkamer zat. Onderweg overwoog Robbie dat vader wat betreft de armoede van de kunstenaar niet veel recht van spreken had: moeder had geld.

Café Ruïne lag midden in het centrum van de enclave en was het beste te omschrijven als een hol. De ruimte was gewelfd als een kelder en was, ook als de zon door de grote ramen naar binnen scheen, altijd in schemerig licht gehuld – misschien de poëtische

erfenis van de donkere tonen waarmee de roemrijke generatie kunstenaars school had gemaakt.

Het was een uur of zeven toen Robbie de drie traptreetjes afdaalde en de met zand bedekte tegelvloer betrad. Ondanks een zekere morsigheid had het hol ook iets gewijds, dat rond de kunstenaars hing die hier dagelijks na al dan niet gedane arbeid kwamen borrelen. Hij bestelde een cola bij Wimpie de barkeeper, en ging aan een hoektafelte zitten. De enige andere klant in het café zat twee tafels verderop met zijn gezicht naar het raam verward te mompelen, zodat het leek alsof hij tegen zijn spiegelbeeld sprak. Hij was een voormalige klasgenoot van Robbie en heette Christof, maar iedereen noemde hem Keesje. Keesje was in een bad trip blijven hangen en kon sindsdien alleen nog over kabouters, elfjes en zwarte gaten praten. Wanneer hij het woord nam keek hij naar de luisteraar met schichtige, wantrouwige ogen, en Robbie zag die blik nu ook, gereflecteerd in het vensterglas. ‘Ik ben er geweest weet je wel man,’ hoorde Robbie hem zeggen, ‘ik ben er geweest man. Ik heb er ruimteappeltjes gegeten. Het is helemaal niet moeilijk om uit een zwart gat te ontsnappen, anders zat ik hier niet, of zit ik hier eigenlijk wel’ – weer die wantrouwige blik in het raam – ‘het is daar dood- en doodstil man, als je niet uitkijkt word je daar helemaal paranoia, ja man je wordt paranoia van die stilte en de tijd staat ook nog stil vanwege de zwaartekracht, dat moet je voelen man die zwaartekracht is hier al heavy maar daar’ – Keesje rilde zichtbaar – ‘het is daar te heavy man, gewoon te *mad*.’

Keesje was een treurig voorbeeld van wat er kon gebeuren als je te lang in de enclave bleef.

De deur ging piepend open.

‘Kijk, daar hebben we Kuifje, van de boekhouding.’ Leen Tromp, de pezige etser van rond de veertig, met sprieterig haar dat alle kanten uitsprong, daalde de treden af. Een tuinbroek vol inkt- en verfspatten slobberde om zijn lichaam, en als gewoonlijk wreef

hij over zijn neus met bruine vingers met rouwnagels, een zware Van Nelle ertussen. Zijn grijze ogen priemden als die van een fret in het duingebied, en hij keek spottend naar Robbie, die deze begroeting al zo vaak had meegemaakt dat hij allang niet meer onder de indruk was. De term 'boekhouding' betekende 'burgerlijk'. Een boekhouder kon nooit een kunstenaar zijn, of worden.

'Leen. Moet je niet aan de arbeid? Morgen is het inleveren, toch?'

Leen grijnsde en wees naar een plat pakket dat hij onder zijn arm hield. 'Ik ben bij de tijd.' Met het sjekkie wees hij naar het lege café. 'De meesten zijn nog hard aan het werk, als ik het zo bekijk.'

'Je bedoelt...'

'... dat ze zich voor één keer in hun ateliers hebben opgesloten om voor het ochtendgloren hun levenswerk van dit jaar te voltooien. In ieder geval het inkomen veilig te stellen, haha.'

Robbie zweeg.

'Je moet er wát voor doen.' Leen grijnsde nog steeds.

'Vorig jaar liep het niet zo soepel, als ik me goed herinner,' zei Robbie.

'Twee jaar geleden. Liberalen en papen in het Torentje. Het laat zich raden wat er dan gebeurt.' Leen telde op zijn vingers af. 'Pablito's pikken, Gerard met zijn...'

Terwijl hij sprak, pakte hij het pakket uit. Het was een ets die een vriend stel vertoonde waarvan de benen ontbraken. De prent zat vol koffievlekken, maar was zorgvuldig ingelijst. Als om de intimiteit of de kwetsbaarheid van de minnaars te benadrukken waren ze in een enorm passe-partout geplaatst, maar dat kon ook zijn omdat de omvang van de werken een rol speelde in het uit te keren bedrag.

'Wat vind je ervan?'

Dat Leen een vakman was stond buiten kijf, dus knikte Robbie bewonderend.

‘Het is heel mooi. Ik heb alleen de indruk dat ik het al eens eerder heb gezien.’

Nu barstte de kunstenaar uit in een snerende schaterlach. ‘Het is de linkerhelft van de ets die ik vorig jaar heb ingeleverd. Niet verder vertellen, hoor.’